

ETÖK

ÄRIINKUBAATOR

raport

EESTI

SISSEJUHATUS

Eesti ühiskonnas toimub noorte osakaalu kiire vähenemine töötajaskonna koguhulgas. Lisaks sellele väheneb ka üldine tööealine elanikkond 1% protsendi võrra aastas. Selle mittejätkusuutliku arengu põhjuseks on mitmed pikaajalised muutused elanikkonnas.

Poliitiline vastuseis põgenike suhtes on samas kasvuteel, ehkki nad suudaksid pingeid tööjõuturul vähendada. Esmakordselt Eesti ajaloos on ekstremistlikke seisukohti esindav immigratsiooni-vastane poliitiline jõud pääsenud parlamenti (märtsis 2015). See on seda kummalisem, kuna Eesti võttis vastu vaid 20 (sic!) põgenikku 2014. aastal. EL-i lõunapiiri põgenike probleemi suhtes tekkinud irratsionaalse reaktsiooni põhjusi tuleb otsida massilises immigratsioonis Venemaalt nõukogude perioodil.

Tööjõu vähenemise põhjused on sarnased muude EL-i Ida-Euroopa liikmesriikidega: migratsioon kõrgema elatustasemega riikidesse, vananev elanikkond, töövõimetuse kasv. Noored on samal ajal paradokssaalses olukorras: nende hulk küll väheneb, kuid tihti pole nad sellest hoolimata võimelised tööd leidma.

Osalise tööajaga, tähtajalised ja madalapalgalised töökohad domineerivad tööturгу noorte inimeste osas, kes on alustamas oma tööalast karjääri.

KUTSEHARIDUS EESTIS

Kutseharidus on mitmetahuline hariduse vorm. See pakub suurt hulka õppimisvõimalusi ilma kindlate eelnõueteta. Teoreetiliselt võib igaüks, kes on asjast huvitatud, liituda mõne kursusega, sõltumata varasemast haridusest.

Kutsehariduse põhifunktsioon on pakkuda alternatiivi tavapärasele keskkooliharidusele, pakkudes võimalust omandada eriala.

Kutsehariduse nõrgaks kohaks Eestis on nn duaalsüsteemi puudumine, mis sisaldaks nii teoreetilist õpet kui praktilist väljaõppet partnerettevõtetes. Kuna duaalsüsteemi pole olemas, sisenevad kutsehariduse omandanud tööturule ilma mingi - või väga vähese - varasema töökogemusega. See on takistuseks töö leidmisel. Samuti on vaja parandada kutseõppe mainet, kuna seda peetakse paraku paremuselt teiseks võimaluseks keskkoolihariduse kõrval.

Eestis on 3 tüüpi kutsehariduskooli: riiklikud, kohaliku omavalitsuse ja erakoolid.

ETTEVÕTLUSKURSUSED JA -ÕPE

Õppuritele pakutakse kutsehariduskoolides kursusi algteadmistest majanduse ja ettevõtete toomise osas. Need kursused pole väga populaarsed ning ei anna paraku ilmingimata suurt panust õppijate ettevalmistamisel eluks ettevõtjana.

Hiljuti avaldatud Eesti Õpilasesinduste Liidu rapordi kohaselt on nende kursuste tase pigem madal ning kutsehariduse institutsioone nähakse pigem madalapalgaliste käsitöölise ettevalmistajatena (<https://opilasliit.files.wordpress.com/2015/02/eoel-haridusplatvorm-04-04-2015.pdf>, külastatud 20. juuni 2015). Ühe võimalusena õppijate huvi kasvatamiseks äritegevuse vastu nähakse õpliafirmade promomist.

Junior Achievement Eesti kirjeldab õpilasfirma kontseptsiooni järgnevalt: õpilasfirmal nagu kõikidel headel asjadel on palju nimesid. Seda võib kutsuda õpilasfirmaks, õpilasettevõtteks, noorte ettevõtteks, juuniorfirmaks, juunioresettevõtteks - kõik nad tähendavad sama. Selles programmis õpivad õpilased kuidas muuta äriidee reaalsuseks. Nad moodustavad päris ettevõtte ning saavad teada otseallikast kuidas firma funktsioneerib. Nad valivad endi hulgast juhatuse, hangivad osakapitali, turndavad ja finantseerivad toodet või teenust, mille nad on ise valinud. Programmi lõpus esitlevad nad raportit ja majandustulemusi aktsionäridele.¹

START-UP KULTUUR EESTIS

Eksisteerib terve rida toetusvõrgustikke uute ettevõtete, nn start-upide tarbeks. Nende hulgas on äriinglid, riskikapitalistid. Need võrgustikud on peamiselt huvitatud tehnoloogia ja biotehnoloogia ettevõtetest. Traditsioonilised valdkonnad nagu santehnilised tööd või juuksurisalong erilist huvi ei paku,

Firmad, mis tegutsevad traditsioonilistel aladel võivad taotleda stardiabi läbi EAS-i (www.eas.ee), mis on EL-i toetusi jagav rahvuslik agentuur. Toetuse suurus on kuni 15.000EUR ning luua tuleb vähemalt 2 töökohta. Peale kolmandat tegevusaastat peab käive jõudma 80.000EURini, mis võib osutada problemaatiliseks mõnelegi väikesele teenustepakkujale. Kui eesmärke ei täideta, tuleb toetus tagasi maksta, mis toob pahatihti endaga kaasa pankroti.

¹ <http://www.ja.ee/index.php?page=150&>, accessed 21 June 2015.

KÜSIMUSTIK

Käesoleva küsimustiku läbiviimiseks valiti välja 2 kutseharidust pakkuvat kooli. Nad valiti oma suuruse ja kõrge õppurite arvu tõttu. Samuti muudab nende asukoht ligipääsu lihtsaks.

JÄRVAMAA KUTSEHARIDUSKESKUS

Järvamaa Kutsehariduskeskus (JKHK) on Eestis suurim, pakkudes kuni 1000 õppimiskohta. See asub Paides (8500 elanikku) ning asub pealinn Tallinna ja suuruselt teist linna Tartut ühendava maantee läheduses.

JKHK pakub suurt hulka kursusi. Sel on olemas moodsad ruumid ning sisseseade, mis on hangitud Euroopa Liidu rahalisel toel. Peamiseks probleemiks on õpilaste puudus. Nagu JKHK direktor Rein Osolin on öelnud, on JKHK "omanikuks" Haridus- ja Teadusministeerium, samas kui kohalikud keskkoolid on kohaliku omavalitsuse vastutusalas. See tekitab konkurentsiolukorra õpilaste leidmisel, kelle üldine hulk on vähenemas ning see omakorda piirab koostöövõimalusi. Tema seisukoht on peaks kõik koolid viidama ühe "omaniku" alla, et suurendada koostööd.

JKHK-l on ettevõtlussõbralik lähenemine ning pakutakse ka puhastus- ja cateringi teenust klientidele väljastpoolt kooli.

TARTU KUTSEHARIDUSKESKUS

Tartu Kutsehariduskeskus (TKHK) asub Tartus, mis on ülikoolilinn Lõuna-Eestis. 2/3 Eesti üliõpilastest õpib siin. Tartus asub kokku 4 kutsekooli, TKHK kõrval veel Tartu Kunstikool, Tartu Tervishoiu Kõrgkool ja Heino Elleri nimeline Muusikakool.

Erasmus+

TKHK pakub samuti teenuseid nagu catering, juukselõikus ja majutus. Need teenused on kohalike hulgas populaarsed oma soodsa hinna tõttu. Õppijatele pakub see mugavat võimalust praktikaks ning ka lississetulekuks.

KÜSIMUSTIKU ANALÜÜS

Analüüsi eesmärk on välja selgitada kutsekoolide olukord, mis puudutab algteadmiste jagamist majanduse funktsioneerimise, ettevõtlusoskuste ja võimaliku ettevõtte asutamiste kohta.

Analüüsi eesmärgil jagati välja 111 küsimustikku, millest tagastati 101.

METODOLOOGIA KIRJELDUS

Küsitlus viidi läbi aastal 2015. Küsimustikud jagati välja peamiselt Järvamaa Kutsehariduskeskuse ja Tartu Kutsehariduskeskuse õppuritele. Küsimustik kombineerib kvantitatiivseid andmeid kvalitatiivsete andmetega ning jätab osalejatele piisavalt ruumi tagasiside jaoks. Andmeid analüüsis dr Eero Mikenberg, PhD sotsiaalteadustes.

ANDMED

Välja jagatud küsimustike arv: 111

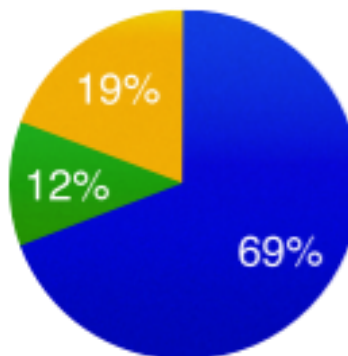
Tagastatud küsimustike arv: 101

Tagastamise määr: 90,1%

Esimene küsimus

“Kas olete planeerinud hakata ettevõtjaks peale kooli lõpetamist? “

Sinine: EI , kollane: JAH; roheline: VÕIB-OLLA

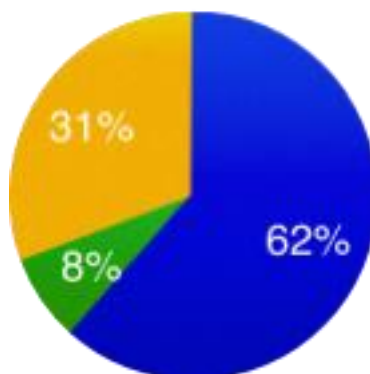
Üldine hulk neid, kes on planeerinud alustada oma ettevõttega oli suhteliselt kõrge. Need, kes vastasid “jah”, õppisid peamiselt teenuste sektori erialasid nagu juuksur, aiandus, turism, ärikorraldus või väikeettevõtja. Käsitöölise erialade nagu keevitamine, santehnik, või elektrik esindajad olid märksa vähem huvitatud.

Küsimuse kirjeldav osa (“Kui vastasite “jah” eelmisele küsimusele, kirjeldage palun, mida plaanite ettevõtjana tegema hakata.”) täideti vaid “jah” vastanute poolt. Enamusel vastanutest (79%) oli enam-vähem selge plaan, samas kui ülejäänud (21% positiivselt vastanutest) jätsid täpsustavale küsimusele vastamata.

Teine küsimus

Kas Teie kool valmistab noori ette ettevõtjana tegutsemiseks?

Sinine: EI Roheline: vastus puudub Kollane: JAH

Neilt, kes vastasid "jah", küsiti täiendavad küsimused ("Kui vastasite "jah", siis palun kirjeldage, mil moel toetatakse noort? Mis on peamised teadmised ja oskused, mida pakutakse?"). Siin varieerusid vastused suurel määral, kuid peamiselt vastati teadmiste osas "majanduse funktsioneerimine", peamised oskused olid "kõrge nõudlusega teenuse pakkumine", peamine kompetents "kuidas juhtida väikefirmat, deklareerida makse, korraldada raamatupidamist".

Neilt, kes vastasid "ei", küsiti täiendav küsimus ("Kui vastasite "ei", siis palun kirjeldage, millest ettevalmistuses puudu jääb? Missugune ettevalmistus aitaks noorel inimesel edukaks ettevõtjaks hakata?"). Siin tundsid enamus vastajatest puudust mentorlusest, kohtumistest edukate ettevõtete omanikega, käsiraamatust, kuidas alustada ja juhtida firmat, edulugudest päris-elu ettevõtete kohta.

Erasmus+

Kolmas küsimus

Mis põhjusel Teie arvates otsustavad nii vähesed koolilõpetajad oma ettevõtet asutada?

Märksõnad vastustes: riskid (51), alustamise suured kulud (47), kapitali puudus (36), liiga keeruline (25), toetusmeetmete puudumine (25), kartus üksi tegutsemise ees (21), liiga suur vastutus (18), pankrotioht (11).

Neljas küsimus

1. Palun lõpetage järgnev lause (3): Et otsustaksin hakata ettevõtjaks, oleks mul vaja ...
paremad teadmised ettevõtte funktsioneerimisest (52), mentor (43), taskukohased teenused/infrastruktuur ettevõtte toomiseks (35)

2. Minu arvates on suurimateks eelisteeks ettevõtjaks olemise juures
finantsvabadus (73), olla iseenda peremees (38), huvitav elu (19)

3. Kui ma otsustaks hakata ettevõtjaks, pöörduksin nõu ja toetuse saamiseks:
mentori poole (44), õpetaja (33), ettevõtte omanik (27), maksuamet (10)

KOKKUVÕTE

Mitte igäüks pole loodud ettevõtjaks. Vaid vähemus neist, kes proovivad oma õnne füüsilisest isikust ettevõtjana või tööandjana, suudavad läbi lüüa. Seetõttu ei saa me eeldada, et enamus kutsehariduse omandanutest endale ettevõtte omaniku tee valivad.

Sellest hoolimata peame andma neile, kel on julgust ja visadust, ausa võimaluse. Enamus olemasolevatest takistustest oma ettevõtte loomise teel on võimalik kõrvaldada nn shared economy mudelit kasutades. Väike start-up saab vaevalt endale lubada sekretäri palkamist tellimuste vastuvõtmiseks klientidelt, raamatupidajat arvepidamise korraldamiseks või kontorit vajaliku sisseseadega, kui ta peaks kõik kulud üksi kandma.